

VERPIKO VIENUOLIO GRĖSMĖ PUŠYNAMS

Verpikas vienuolis – kas jis?

Verpiko vienuolio drugelis
(patinėlis)

Tai drugys 3–6 cm dydžio. Sparnai balti arba pilkšvi su keturiomis vingiuotomis juodomis skersinėmis linijomis. Skraido liepos–rugpjūčio mėn., nusileidus saulei. Kiaušinėlius deda liepos mėnesį krūvelėmis ant medžių kamienų žievės plyšiuose. Viena patelė sudeda iki 630 kiaušinėlių. Kiaušinėliai žiemoja iki kitų metų gegužės mėnesio. Išsiritę vikšrai graužia pumpurus, spyglių užuomazgas, vyriškus žiedus. Paaugę vikšrai graužia spyglius per vidurį, taip didelė dalis pušų spyglių nukrenta ant paklotės. Vikšrų gausus kiekis gali nugraužti pušų ir eglių visus spyglius. Taip pat gali nugraužti beržų, drebulių, ąžuolų ir kitų lapuočių lapus. Ėda ir žolinius augalus, ypač mėlynės. Jauni vikšrai labai smulkūs, apaugę tankiais ilgais plonais plaukeliais, todėl vėjo lengvai pernešami dideliu atstumu. Suaugę vikšrai iki 5 cm ilgio, plaukuoti.

Kokiame plote išplitęs kenkėjas ir ko laukti 2020 metais

Kiaušinėlių krūvelė

Kuršių nerijoje 2018 m. verpiko vienuolio vikšrai nugraužė pušų spyglius 190 ha plote. 2019 m. pavasarį Kuršių nerijoje ir Lazdijų rajone prognozuotas naujas spyglių nugraužimas virš 2000 ha pušynų, todėl kenkėjo židiniai naikinti 2460 ha miško plote. Pernai dėl palankių orų verpiko vienuolio pagausėjo naujuose plotuose. 2020 m. planuojama kenkėjo išplitimo židinius naikinti 5200 ha miškų Kuršių nerijoje bei Lazdijų ir Varėnos rajonuose.

Kada ir kokios kovos priemonės taikomos kovojant su verpiku vienuoliu?

Verpiko vienuolio lėliukė

Pagal Miško sanitarinės apsaugos taisykles, spyglius graužiantys kenkėjai naikinami, kai vidutinė spygliuočių medyno defoliacija (spyglių nugraužimas) prognozuojama daugiau negu 30 procentų. Kenkėjus įmanoma sunaikinti tik aviacijos pagalba medynus apipurškiant biologiniais ar cheminiais vabzdžių naikinimui skirtais preparatais. Lietuvos miškuose verpiko vienuolio vikšrų naikinimui yra įregistruotas tik vienas insekticidas – biologinis preparatas Foray 76B (veiklioji medžiaga *Bacillus thuringiensis* subsp. *kurstaki* štamai ABTS-351). Naudojimo norma 2,0–2,5 l/ha. Preparatas paruoštas purkšti iš orlaivių. Foray 76B yra selektyvinio poveikio, naikina tik spyglius ir lapus graužiančių drugių vikšrus, neveikia jų suaugėlių, kiaušinėlių ir lėliukių. Nekenksmingas kitiems vabzdžiams, žmonėms, gyvūnams bei augalams. Nekenkia verpikų vienuolių natūraliems priešams – plėšriesiems ir parazitiniams vabzdžiams.

VERPIKO VIENUOLIO GRĖSMĖ PUŠYNAMS

Ar anksčiau yra buvę verpiko vienuolio židinių?

Pušys nugrauztais spygliais

Verpiko vienuolio apskaita

Aviacinis purškimas

Per praėjusius 50 metų verpiko vienuolio didžiausi išplitimo židiniai formavosi pušynuose pietų Lietuvoje. Mažesni židiniai buvo Kuršių nerijoje ir Jurbarko miškų ūkyje. Visur buvo taikytos naikinamosios priemonės. 1978–1982 m. Veisiejų miškų ūkio pušynuose židiniai kasmet apėmė po 1420–2770 ha. Dzūkijos pušynuose židiniai pasikartojė 1993–1996 m. Veisiejų, Druskininkų ir Varėnos miškų urėdijose, kasmet apimdami po 1200–11460 ha plotą. Kenkėjo židinių naikinimui 1994–1995 m. aviacijos priemonėmis apie 7000 ha plote buvo purškiamas biologinis preparatas Foray 48B ir cheminiai insekticidai. Tačiau trūkstant lėšų, židiniai 1978–1982 m. ir 1993–1996 m. buvo pradėti purkšti pavėluotai, po to kai dideliuose plotuose išplitusio kenkėjo vikšrai nugrauzė pušų spyglius. Dėl trūkumo, biologinis preparatas Foray 48B buvo purškiamas sumažintomis dozėmis ir ne visuose kenkėjo išplitimo židiniuose, o tik didžiausios vikšrų gausos vietose. Todėl kenkėjas galėjo pasidauginti ir plisti į gretimus miškus, o sumažintos biologinio preparato koncentracijos ne visuomet pakankamai veiksmingai apsaugojo spyglius nuo nugraužimo.

Kas nutiktų jeigu netaikytume jokių miško apsaugos priemonių

Verpikas vienuolis yra labai žalingas spygliuočių medynams. Masinio dauginimosi metu vikšrai nugrauzia pušų ir eglių visus spyglius, taip pat viršūninių ūglių pumpurus. Eglynai gali pradėti džiūti nuo vienkartinio intensyvaus spyglių nugraužimo. Pušynai po vienkartinio spyglių nugraužimo atsigauna jei nebūna sausringas laikotarpis. Po pakartotinio spyglių nugraužimo pušys labai nusilpsta, dėl to jas gali užpulti kiti kenkėjai, pažeidžiantys medžių kamienus. Dėl to dalis pušų gali išdžiūti, medynai išretėti ir tapti mažai produktyvūs ir išdaryti. Nenaikinami verpikai vienuoliai gali išplisti į naujus medynus ir sudaryti didelio ploto židinius, besitęsiančius keletą metų. Verpikas vienuolis gali kenkti ne tik vyresnio amžiaus medynams, bet ir jaunuolynams, želdiniams. Lietuvos miškų instituto entomologai (A. Gedminas ir kt.) tyrė pušų prieaugį pietų Lietuvoje, nustatė, kad verpikui vienuoliui nugrauzus spyglius, medžių kamienų prieaugio sumažėjimas tęsiasi 5 metus. Dėl to pušynuose netenkama 10,8 m³/ha medienos tūrio. Ir medienos nuostoliai yra didžiausi, lyginant su kitų spyglių graužiančių vabzdžių rūšių pakenkimu.

Informaciją paruošė:

Valstybinė miškų tarnyba,

Pramonės pr.11A, 51327 Kaunas, tel.: (37) 490 220, el. paštas: vmt@amvmt.lt